

De geschikte plek

Het werk van Patrick Lefebure

Laurens De Keyzer

Lannoo, Tielt
2008
ISBN 978-90-209-6450-9

Binnen de Vlaamse architectuurscène is Patrick Lefebure een naam die niet vaak in de media komt. Eerder bewust bleef hij buiten de schijnwerpers en werkt hij reeds 20 jaar aan een consistent oeuvre waarvan een groot gedeelte thuishoort in de sector van de psychiatrische ziekenhuizen o.a. in Gent, Sint-Truiden, Zelzate, Torhout.

Hij vond nu het geschikte moment om naar buiten te treden en publiceerde een verrassend boek. Even verrassend is de auteur: Laurens De Keyzer kennen wij als een begenadigd publicist en huidig columnist van De Standaard. Het boek is meer is dan het louter presenteren van bouwprojecten. De Keyzer peilt naar de persoon en de gedrevenheid van de architect waarbij ook opdrachtgevers en gebruikers aan bod komen. Geen verheerlijking, maar een geheel van teksten die de attitude van Lefebure blootlegt, een proces van vragen, twijfels en geformuleerde antwoorden.

In "Het verlaten van de kloosterburcht" staat het Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain centraal, in de 19de eeuw opgetrokken aan de stadsrand naar een ontwerp van Adolphe Pauli. Vooral na 1945 werd het complex uitgebreid zonder visie, zelfs "mismeesterd". Het tij keerde toen broeder René Stockman, nu generaal –overste van de Broeders van Liefde, de leiding kreeg van dit vermaard instituut. Lefebure maakte een masterplan op om de band met de stad te versterken. De centrale vraag was hoe de veranderende visie op psychiatrie te vertalen en de gegeven plek te integreren als een kwalitatieve factor. Het U-vormig grondplan van het gastenverblijf sluit direct aan bij het bestaande zonder een vormelijke kopie te zijn. Een architect moet "luisteren" naar de bouwheer maar ook naar de bouwplaats om alzo de "genius loci" te ontdekken. Het element dienstbaarheid, het correct omgaan met mensen, materiaal en de plek waar men bouwt zijn van belang om tot een nieuwe vorm van psychiatrisch verzorgingstehuis te komen.

De dienende rol van de architect staat centraal om de gewijzigde psychiatrische inzichten en verwachtingen te vertalen in een hedendaagse architectuur. In zijn projecten voor verblijfseenheden introduceert Lefebure een "voor-en achterdeur" en dit gestructureerd rond een open ruimte. In het midden van het complex is er vaak een onbebouwde zone die fungeert als een betekenisvolle leegte waar rond alles wordt georganiseerd. Binnentuinen die gelijktijdig rust en intimiteit geven. Het idee "instelling" wordt verlaten om te komen tot woonvormen die veel dichter aansluiten bij de lokale leefgemeenschap, in de stad of het dorp. De architectuur van Lefebure is sober en strak. Op geen enkele wijze wil het opvallend zijn, opzichtigheid of exhibitionisme wordt radicaal afgewezen. Ook de samenwerking met beeldende kunstenaars zoals Joost Van Santen, Jozef Legrand en Stefaan Van Besien komen aan bod in het boek.

Lefebure kon ook meewerken aan één van de geslaagde stadsvernieuwing projecten in Vlaanderen, de verlaten en vervallen Stassano site in Eeklo. De gehele operatie startte met de verbouwing van de melkfabriek tot CM kantoor door Stéphane Beel. Het gedeelte van de fabriek, ook de inwoners van Eeklo omschreven als "het fort" werd door Lefebure op een voorbeeldige wijze omgeturnd tot huisvesting en dit gecombineerd met nieuwbouw. Respect voor het bestaande karakter van gebouwen is ook aanwezig in de verbouwing van de Sint-Paulus kapel in Zwijnaarde tot turnzaal en in een geslaagde transformatie van het "Hof van Gruuthuuse" aan de Gentse Korenlei door Lefebure als representatieruimte voor de VDK-Spaarbank.

Zijn ontwerp voor een nieuw kantoorgebouw van de CM (Christelijke Mutualiteiten), een bundeling van haar Oost-Vlaamse afdelingen, bleef op papier. Als locatie werd gekozen voor een bouwterrein tussen de Kortrijksesteenweg en de E40 autosnelweg. Ondanks een gunstig advies van de stad Gent en de waardering van de Vlaamse Bouwmeester werd het project op het hoogste Vlaamse niveau afgekeurd. Was een nieuwbouwproject van de CM langs de autostrade voor sommige vrijzinnigen een te grote vorm van agressie? Misschien ziet men liever een grote reclamezuil van Ikea dan een CM logo! Spijtig dat dit kwalitatief project, dat met de grootste zorg werd gedetailleerd, in de lade is blijven liggen. Het is een gemiste kans voor Gent! Men moet

geen architectuurkenner zijn om te kunnen vaststellen dat het ontwerp veel meer kwaliteiten bezit dan de nabijgelegen banale blauwe doos van Ikea die wel een bouwvergunning kreeg.

Als slot van het boek een beeld hoe zijn loopbaan is begonnen met Ambient deSign samen met Pieter Claerhout, en een uitzonderlijk project in de tuin van het Psychiatrisch Centrum van Duffel. Via de Vlaamse Bouwmeester bOb Van Reeth kwam beeldend kunstenaar Thierry De Cordier in het verhaal. Samen met de opdrachtgever Luc Pelgrims werd het parcours van de "Kapel van het Niets" (2005-2008) een uitzonderlijke samenwerking. Wat begon met een idee van een gesloten meditatiegebouw met vestiaire en sanitair werd gereduceerd tot de essentie. Lefebure's inbreng is meer geweest dan het louter uitvoeren, samen zijn ze er in geslaagd een mentaal bouwwerk tot stand te brengen voor rust en bezinning. De Cordier spreekt over architectuur, niet over een kunstwerk.

Het meewerken aan het concreet maken van een stuk gebouwde poëzie moet een heerlijke ervaring zijn, een traject naar de essentie waar alles samenvalt met muren en licht. De kracht van architectuur bestaat erin licht zichtbaar te maken. Het boek is opgedragen aan zijn jong gestorven echtgenote, het licht dat hem heeft verlaten.

Marc Dubois
Docent Departement Architectuur Sint-Lucas Gent & Brussel

www.lefebure.be / www.archipl.be